

Het Aarschots Hoen

Eieren van het Aarschotse hoen moeten ongeveer de kleur hebben van de roestkleurige Hagelandse ijzerzandsteen.

Tekst en foto's: Hubert van Aarle

Aarschot is een pittoresk stadje gelegen aan de Demer met een groots verleden waarvan een aantal imposante gebouwen nog steeds getuigenis afleggen. In de late middeleeuwen uitgegroeid tot een rijke stad omdat het op een knooppunt van waterwegen lag en dus voor transport belangrijk was. Daarna is het bij de verdere industriële uitbouw van Vlaanderen wat op de achtergrond geraakt door een gebrek aan efficiënte en snelle verbindingen met de nieuwe groepen. Ter situering, Aarschot is gelegen op een 20-tal kilometer van Leuven en zowat 50 km van zowel Brussel als Antwerpen.

Door de relatief arme landbouwgronden en gebrek aan industrie werd de bevolking min of meer gedwongen om ver van huis te gaan werken om het gezin te onderhouden. Velen gingen de dagelijkse boterham verdienen in de grootsteden Brussel en Antwerpen waar men de lichaamskracht van deze geharde buitenmensen goed kon gebruiken.

0-1 Aarschots hoen.

Waarschijnlijk zijn op deze manier omstreeks 1850 of misschien nog vroeger de eerste zogenoemde 'Aziatische reuzehoenders' of hoenders die hiervan afstamden vanuit schepen in de wereldhaven Antwerpen in het Aarschotse terechtgekomen.

Door kruisingen met de bestaande (kleinere) lokale hoenders is dan na verloop van tijd een hoen ontstaan dat qua grootte vermoedelijk tussen de beide ouders in stond maar dat superieur (ten opzichte

Eendagskuikens van het Aarschots hoen.

van de bestaande lokale kippenrassen op het ogenblik van creatie in (+1850) was zowel in legkracht als in de smakelijke bout die het voortbracht. Vooral dit laatste werd door de plaatselijke notabelen zeer gewaardeerd. Rond de jaren 1900 werden er op talrijke boerderijen in de wijde omgeving van Aarschot volop Aarschotse hoenders gekweekt. Deze werden dan op de wekelijkse markt vaak opgekocht door poeliers die deze dan in het Brusselse aan de man brachten.

Dat het Aarschots Hoen niet alleen lokale bekendheid genoot blijkt ook uit het feit dat het in het standaardwerk over hoenderrassen van R. Houwink - uitgegeven in Nederland in 1909 - op 2 plaatsen vermeld wordt. De kenmerken van dit hoen werden hier echter niet nauwkeurig beschreven en ook via andere geschreven bronnen heeft men geen nauwkeurige standaard kunnen bekomen. Aan de hand van getuigenissen is men er echter in geslaagd een reconstructie te maken van de kenmerken van dit hoen.

Vrijwel zeker mag aangenomen worden dat dit hoen sterk verwant is aan de Mechelse Koekoek. Deze Aarschotse koekoek is echter minder zwaar en slanker dan de Mechelse. Helaas is dit kippenras door de opkomst van de industriële vleeskippen op de achtergrond geraakt en uiteindelijk uitgestorven. In 1983 is men terug begonnen en een kleine groep kwekers stelde alles in het werk om het Aarschots Hoen terug tot leven te roepen.

Het tweede leven van het Aarschots hoen ving aan toen Jac. Cypers het standaardwerk "Hoenderachtigen en Watervogels" van Willems en Brandt begon te lezen. In dat boek wordt een beschrijving gegeven van 21 erkende Belgische hoenderrassen. Veel belangrijker echter was het aanhangsel: daarin werd door de auteurs gesteld dat er buiten deze 21 rassen nog andere geweest waren en het Aarschots Hoen werd hier met name genoemd.

Dit was het startpunt om op zoek te gaan naar meer informatie over het Aarschots Hoen. Dit was echter allesbehalve gemakkelijk en de definitieve start kwam er maar toen Jac. Cypers via via opmerksaam gemaakt werd op een artikel verschenen in "Chasse et peche" van 1901. In dit bewuste artikel werd onder de naam Hagelander een kip besproken die vooral in de streek van Aarschot gekweekt werd. In dat artikel werd het Aarschots Hoen vergeleken met een Mechels Hoen qua type maar met de kleur van een Brugse vechter. Toen hij daarna in contact kwam met een oude poelier was de definitieve aanzet tot het Aarschots Hoen nieuwe stijl gegeven. Deze man uit het Leuvense had in het verleden het Aarschots Hoen nog verhandeld. Hij herinnerde ze zich als een soort Mechelse Koekoek maar dan met een gouden koekoekskleur. Aan de hand van al deze gegevens stelde Cypers een kweekdoel op en kon hij aan de slag om het Aarschots Hoen weer tot leven te roepen.

Men wist nu hoe het Aarschots Hoen er van buiten uit moest zien. Maar over de innerlijke eigenschap-

1-0 Aarschots hoen.

pen die deze kippen vroeger hadden was nog veel minder geweten. Cyfers is er van overtuigd dat het Aarschots Hoen in feite een kruisingsprodukt is van een Mechels Hoen en een Belgische vechter. Daardoor is er 'goud' gekomen in de Mechelse en dat is dan typisch voor het Aarschots Hoen.

Nu is van het Mechels Hoen geweten dat het een uitmuntend vleeshoen is doch als eierproducent niet zo heel veel voorstelt. Cyfers vermoedt dat het Aarschots Hoen naast een smakelijke bout echter niet bepaald uitblonk als eierproducent t.o.v. bestaande rassen welke rond 1950 bekend waren. Bovendien herinnerde ook de oude poelier zich dat men voor het Aarschots Hoen altijd wat minder be-

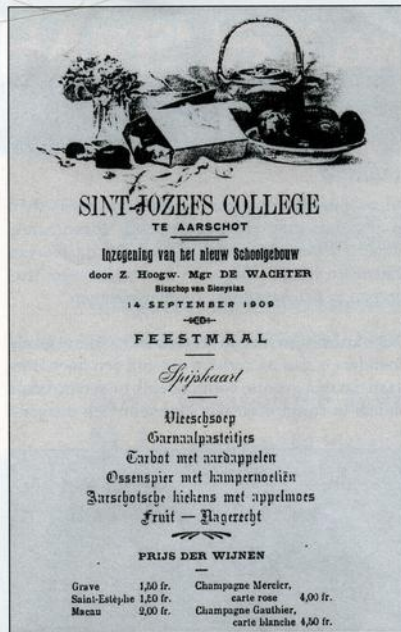

Hubert van Aarle voor een tentoonstellingskooi met Aarschotse hoenders.

taalde dan voor een Mechels Hoen. Het Aarschots Hoen zal dus eerder gesitueerd kunnen worden als een kip met tweeledig doel nl. zowel een smakelijke bout leveren als een voldoende eierproductie doch met de nadruk vooral op de smakelijke bout. Daarenboven zou, als het Aarschots Hoen opmerkelijk gekleurde eieren gelegd zou hebben, dan zou dit ergens vermeld zijn geweest. Aangezien wij dergelijke vermelding nergens terugvinden, mogen wij aannemen dat de oorspronkelijke eikleur van het Aarschots Hoen vermoedelijk licht geelbruin tot lichtbruin zal geweest zijn.

Wanneer men nu echter terug voor de pinnen zou komen met een herboren ras, dat zich echter tooit met slechte eigenschappen, dan kan men elk succes meteen al vergeten. De man op de buiten wil wel Aarschotse Hoenders in zijn kippenhok op voorwaarde dat het ras een goed leggas is en bovendien ook nog als vleeshoen aardig uit de verf komt. Als toemaatje laat men het moderne Aarschots Hoen donkerbruine eieren leggen. De kleur van de eischaal verwijst naar de roestkleurige Hagelandse ijzerzandsteen. Die eigenaardige bruine eieren worden algemeen als een pluspunt ervaren. Dat alleen al spreekt sommigen aan om Aarschotse Hoenders te kweken. Eerlijkheidshalve moeten wij hier aan toevoegen dat dit zeer waarschijnlijk een belangrijk verschilpunt is met het originele Aarschots Hoen.

De ouderdom en de gezondheid verplichtten Jac. Cyfers om als kweker te stoppen. Gelukkig heeft hij anderen besmet met de drang om te werken aan de wedergeboorte van een nieuw raszuiver Aarschots

Menukaart uit 1909 met op het menu Aarschotse kiekens met appelmoes.

Hoen. In 1992 werd de fakkel overgenomen door Albert Tuerlinckx uit Wezemaal, Hubert van Aarle uit Wolfsdonk en Fredy Van Aerschot uit Rillaar waarvan de 2 laatste het werk uiteindelijk afgerond hebben.

Stapje voor stapje probeerden zij te kweken in de richting van het vooropgestelde doel. Oorspronkelijk is men vertrokken van een kruising Belgische vechter haan met koekoek Marans hen. Dit had eigenlijk omgekeerd moeten zijn om van in het begin het donker ei vast te leggen. In een latere fase (voor 1992) heeft men Welbar (een industriële engelse versie van Welsumer met koekoek factor) ingekruist.

In 1994-95 hebben wij nogmaals een Marans haan (koperzwart) ingebracht. Al de volgende jaren hebben wij door selectie type, tekening en eikleur vastgelegd.

Oorspronkelijk dacht Jac. Cyfers de klus te kunnen klaren in vier jaar. Pas in 2003 was het zover dat het Aarschots Hoen officieel erkend werd. Vooral in de beginfase heeft men elk kweekseizoen weer moeten vaststellen dat nog een zeer groot gedeelte van de gekweekte kippen zich als rasonzuivere exemplaren uit de eischaal pikten. Door strenge selectie probeerde men stap voor stap tot het uiteindelijke kweekdoel te komen. Al deze problemen probeerde men te ondervangen door met een bredere basis aan lijnenteelt te doen wat in de toekomst toelaat mogelijke problemen als gevolg van inteelt te ondervangen.

Kopstudie van een haan.

Kopstudie van een hen.

De standaard van het moderne Aarschots Hoen ziet er als volgt uit:

Herkomst: Noord Hageland met centrum Aarschot en deelgemeenten.

Algemeen voorkomen: Enkelkammig middelzwaar hoen. Het is vrij fors van bouw en bij de hennen een goed ontwikkeld achterlijf. De iets naar voor gedragen hals is kort. De rug en vleugels worden horizontaal gedragen.

Eigenschappen: Een leg- en vleeskip, zeer gemoedelijk in omgang. Zowel geschikt voor het houden in vrije loop als op beperkte ruimte. De leg is zeer goed te noemen.

Ringmaten: Haan: 22 Hen: 20

Standaardgewichten:

Jonge haan: 3,5 kg Overjarige of oude haan: 4,0 kg

Jonge hen: 2,5 kg Overjarige of oude hen: 3,0 kg

Kleurslag: Koekoek goudhalzig

Snavel: Lichthoornkleurig - aanslag toegestaan

Kopversierselen: Rood

Ogen: Oranjerood

Loophenen: Blankvleeskleurig tot lichtgrijs - aanslag toegestaan

Door het opnieuw creëren van het Aarschots Hoen denken wij een stukje van het Aarschotse cultuurleven weer tastbaar en zichtbaar gemaakt te hebben en daarenboven een kleurenbeeld geschapen te hebben dat nog in geen enkel ander kippenras bestaat. Pluspunten zijn verder de zeer rustige aard en een eierproductie die voor een ras hoen zeer goed te noemen is. Daarenboven zijn deze eieren van een zeer attractieve donkerbruine kleur.